

Vplyv Bazilej II na konkurencieschopnosť bánk a financovanie podnikateľského sektora

Impact of Basel II on Bank Competitiveness and Financing of Business Sector

Kiseličková Dana, Kiseliček Alexander

Abstrakt

Cieľom príspevku je zhodnotiť vplyv implementácie dohody Bazilej II na zvýšenie konkurencieschopnosti bankového sektora v SR vo vzťahu k ukazovateľom ziskovosti a na financovanie podnikateľských subjektov. Úvodná časť sa zaoberá regulačným poňatím rizika a vplyvom implementácie Bazilej II na zmeny v konkurenčnom prostredí, ako aj v prístupe k správaniu bánk na trhu a k finančným rizikám. Značná pozornosť je zameraná na analýzu zmien v systémoch ratingového hodnotenia a v sprísňovaní podmienok hodnotenia bonity podnikateľského sektora k úverovému financovaniu. Ďalšia časť analyzuje konkurencieschopnosť v bankovom sektore v SR vo vzťahu k trendom vývoja ukazovateľov ziskovosti vo väzbe na úverové riziko prostredníctvom trendovej analýzy. V závere sú diskutované konkurenčné výhody Bazilej II a efekty na financovanie, manažment úverového rizika a konkurencieschopnosť v bankovom sektore SR a v EÚ, v kontexte globálnej krízy.

Kľúčové slová: bankový sektor v SR, Bazilej II, konkurencieschopnosť, efekty pre podnikateľský sektor, ukazovatele ziskovosti

1 ÚVOD

Významné rozvojové trendy v EÚ v oblasti bankovníctva a bankového dohľadu sú reprezentované Novou dohodou o kapitále (dohoda Bazilej II), pravidlá kapitálovej primeranosti bánk, ktorá predstavuje globálnu reformu kapitálových požiadaviek bánk. Táto skutočnosť predstavuje zmenu konkurenčného prostredia a globálne zmeny v metódach finančných systémov pri kvantifikácii a meraní rizika v bankovom sektore. V krajinách EÚ sa táto koncepcia premietla do novej európskej regulácie kapitálových požiadaviek a merania rizika, ktorá je v rámci harmonizácie s EÚ implementovaná aj do slovenskej bankovej legislatívy. Medzi ciele Bazilej II patrí zlepšiť a zefektívniť riadenie a meranie rizika v bankách, znižovať riziko pri alokácii kapitálu a zvyšovať konkurencieschopnosť v podnikaní. Bazilej II predstavuje aj zmeny v prístupe bánk k úverovému financovaniu a významnú skutočnosť pre podnikateľský sektor, ktorá ovplyvňuje správanie bánk a ich ochotu poskytovať im úvery. Nakoľko podniky v SR využívajú často na svoje podnikateľské aktivity úverové financovanie, zmeny v správaní bánk prostredníctvom dohody Bazilej II majú vplyv na prístup k úverovému financovaniu. Z tohto dôvodu prebiehajú diskusie v mnohých krajinách o zmenách na globálnych bankových trhoch, vrátane efektov týchto reforiem na kapitálové požiadavky bánk a zmeny v konkurencieschopnosti podnikania, v kontexte globálnej krízy.

Systematické zlepšovanie podnikateľského prostredia a prístupu k financiám sú podstatné faktory pre rozvoj podnikateľského sektora a rozhodujúce pre rast konkurencieschopnosti, inovácií a ekonomický rast. Európska komisia a národné vlády sa zameriavajú na znižovanie alebo odstraňovanie trhových medzier, dopĺňanie opatrení pre členské štáty, ktoré fungujú na

globálnom trhu za účelom stimulácie poskytovať úvery a kapitálové financovanie pre podniky a na vytváranie zdravého konkurenčného prostredia.

Procesy reštrukturalizácie bánk a vstup zahraničných investorov do bankového sektora po roku 2001 predstavovali jeden z faktorov rastu konkurencieschopnosti na finančnom trhu v EÚ a vytvorenie medzinárodného konkurenčného prostredia (Kiseľáková, 2007). Na druhej strane je nevyhnutná regulácia bankového sektora vo väzbe na udržanie jeho finančnej stability. O prospešnosti konkurenčného prostredia sa v ekonomickej teórii ako o jednej z mála otázok nevedú spory (Polouček, 2006). Bankovníctvo predstavuje v trhovej ekonomike oblasť, ktorá má celý rad špecifických rysov. Patrí k nim aj špecifická legislatíva, regulácia a dohľad regulátorov nad finančným trhom. Pritom je bankový sektor v trhovej ekonomike sektorom nezastupiteľným, kde sa stretáva ponuka a dopyt po kapitále a má bezprostredný vplyv na efektívnosť správania trhových subjektov a ekonomiky ako celku. Aj bankový sektor sa musí správať efektívne a musí mať vytvorené predpoklady pre to, aby jeho správanie bolo efektívne. **Kvalitu konkurenčného prostredia** možno merať rôznymi spôsobmi, prostredníctvom rôznych modelov a ukazovateľov, ako sú trhová štruktúra bankového sektora, trhový podiel, úroveň úrokových sadzieb, objem poskytovaných úverov, objem primárnych vkladov, ukazovatele výnosov a nákladov, rentability a mnohé ďalšie, oveľa náročnejšie. Viaceré empirické štúdie sa zaoberajú skúmaním vzťahov konkurencieschopnosti, efektívnosti a ziskovosti bánk (Stavárek, 2004; Lepetit, 2008)). Ďalšie empirické štúdie skúmajú vzťahy medzi ziskovosťou, trhovou koncentráciou a konkurencieschopnosťou bánk (Suominen, 1994). Vplyvy Bazilej II na reguláciu kapitálu bánk a úverové portfóliá sú predmetom skúmania vo viacerých európskych štúdiách (Blum, 2008; De Haas, 2010). Štochmaľ (2009) vo svojej štúdií hodnotí vplyv Bazilej II a operačného rizika na ponuku bankových úverov v SR. V našej štúdií sa zameriame na hodnotenie vplyvu Bazilej II na konkurencieschopnosť, vývoj ukazovateľov rentability bankového sektora a úverové financovanie v SR.

Cieľom príspevku je zhodnotiť vplyv implementácie dohody Bazilej II na zvýšenie konkurencieschopnosti bankového sektora v SR vo vzťahu k ukazovateľom ziskovosti a na financovanie podnikateľských subjektov. K dosiahnutiu cieľa je použitá metóda analýzy všeobecných trendov vybraných ukazovateľov v slovenských bankách, v ktorých je prevaha zahraničného kapitálu, za účelom zhodnotenia udržateľnosti týchto trendov. Pri spracovaní štúdie boli využité informácie z odbornej a vedeckej literatúry, elektronických informačných zdrojov, štatistických údajov a analytických dát z bilancií Národnej banky Slovenska (NBS). V rámci metodológie práce sa analyzujú hlavné problémové okruhy, ktoré tvoria platformu pre vedeckú a ekonomickú diskusiu:

- analýza vplyvu implementácie Bazilej II a súčasnej situácie v prístupe bánk k meraniu rizík so zameraním na kreditné, úverové riziko
- analýza vplyvu implementácie Bazilej II na úverové financovanie podnikateľského sektora
- analýza vplyvu Bazilej II na vývoj konkurencieschopnosti bánk vo vzťahu k ukazovateľom ziskovosti v SR, analýza vývoja vybraných ukazovateľov ziskovosti, objemu a ceny úverov na trhu, kvantifikácia závislostí medzi vybranými parametrami prostredníctvom trendovej analýzy za sledované obdobie 6 rokov (2004-2009)

- zhodnotenie vplyvu efektov Bazilej II, faktorov pre financovanie podnikateľského sektora a opatrení na zlepšenie riadenia rizík a rast konkurencieschopnosti.

2 REGULAČNÉ POŇATIE RIZIKA A VPLYV IMPLEMENTÁCIE BAZILEJ II NA RIADENIE RIZÍK A KONKURENCIESCHOPNOSŤ

Špecifickosť postavenia bánk a bankového podnikania v ekonomike ako aj skutočnosť, že zlyhanie banky postihuje nielen jej akcionárov a klientov, ale vyvoláva aj vysoké spoločensko-ekonomické náklady, podmieňuje opatrenia, zamerané na stabilitu komerčných bánk a bankových sústav. Ústrednú úlohu v regulácii bankového podnikania má sledovanie primeranosti vlastných zdrojov bánk, pravidiel kapitálovej primeranosti pri ovplyvňovaní výšky kapitálu finančných inštitúcií. V tejto oblasti vyvíja dlhodobé medzinárodné aktivity Bazilejský výbor pre bankový dohľad v reakcii na reálne problémy vo vývoji bankovníctva a menovej oblasti. **Koncept kapitálovej primeranosti** je významným nástrojom v oblasti regulácie a dohľadu nad bankami, nakoľko vytyčuje minimálne štandardy a metodické alternatívy v oblasti kapitálového krytia finančných rizík a neočakávaných strát. Základné pravidlá kapitálovej primeranosti boli sformulované v dokumente „Medzinárodná konvergencia merania kapitálu a kapitálových štandardov“. Stanovený kvantitatívny pomer, minimálne na úrovni 8 %, dostal názov Cookov pomer alebo Cookovo pravidlo (Beňová, 2005, str. 257) – CAR (Capital Assets Ratio). Pôvodná verzia konceptu kapitálovej primeranosti bola výsledkom snáh Bazilejského výboru pre bankový dohľad, ktorý v roku 1988 (Bazilej I, s účinnosťou najneskôr od roku 1993) sformuloval regulačné pravidlo o adekvátnosti kapitálu rizikovo váženým aktívam peňažnej inštitúcie. Tento variant kapitálovej primeranosti bol formalizovaný týmto vzťahom (Púlpánová, 2007):

$$KP = \frac{K}{RVA + RVeMBP} = 8\% \quad (1)$$

kde KP je kapitálová primeranosť, K je regulačný kapitál (pre účely kapitálovej primeranosti), RVA sú rizikovo vážené aktíva, RVeMBP je rizikovo vážený úverový ekvivalent podsúvahových položiek.

Jeho zmyslom bolo stanoviť takú výšku kapitálu banky (vlastných zdrojov), ktorá by zodpovedala rizikovitosti jej aktív a podsúvahových položiek. Tento prístup však odrážal iba výšku kreditného rizika, nezohľadňoval trhové a ďalšie riziká, s ktorými aktíva bánk súvisia, reálny stav rizík bankového podnikania. Otázky primeranosti vlastných zdrojov boli preto ďalej riešené v procesoch kapitálových dohôd v rámci EÚ, pod názvom Bazilej II (roky 2004-2006). Táto dohoda predstavuje globálne zmeny v metódach finančných systémov pri kvantifikácii rizika, poskytuje viaceré možnosti a metódy merania rizík a primeranosti vlastných zdrojov európskych bánk, a zahŕňa aj otázky medzinárodnej regulácie a dohľadu v oblasti bankovníctva. V krajinách EÚ sa táto koncepcia premietla do novej európskej regulácie kapitálových požiadaviek a merania rizika. Pravidlá Bazilej II boli postupne implementované do legislatívy štátov EÚ.

Dohoda Bazilej II je postavená na princípe troch pilierov: Minimálne kapitálové požiadavky, Aktivity bankového dohľadu, Trhová disciplína. Medzi hlavné ciele dohody Bazilej II patria:

podpora bezpečnosti a stability finančného sektora a zlepšenie konkurencieschopnosti, nové požiadavky na kapitálovú primeranosť zodpovedajúce možným rizikám (úverové, trhové, operačné), zohľadnenie všetkých rizík, schválenie interných bankových metód hodnotenia rizika, aplikovanie uvedených pravidiel vo všetkých bankách – vytvorenie medzinárodného bankového systému v EÚ, posilnenie regulácie bankového dohľadu, disciplíny bankového trhu a rozsahu zverejňovaných informácií. Súčasná podoba modelu kapitálovej primeranosti pri rešpektovaní Bazilej II je výsledkom sústredenia bánk na riadenie rizík, prieniku záujmov bánk a regulátora v oblasti riadenia rizík a dynamického vývoja, ktorý v posledných desaťročiach v tejto oblasti prebieha.

Aktuálny variant modelu kapitálovej primeranosti (KP) rešpektuje pôvodný zámer a jeho cieľom je viesť banky k formovaniu kapitálu, ktorý zodpovedá podstupovaným rizikám. Uplatňuje tzv. blokový prístup, t.j. kapitál potrebný na pokrytie rizík (úverové, trhové a operačné riziko) zachytí v jednotlivých kompenzovaných pozíciách a postupne tieto čiastkové kapitálové požiadavky načíta do výslednej čiastky. Takto zistený kapitál potrebný k pokrytiu rizík komparuje, porovnáva s regulatórny kapitálom. Banka porovnáva kapitál, ktorý má k dispozícii s kapitálom, ktorý by mala mať, aby uniesla podstupované riziká podľa nasledovného vzťahu (Sivák a kol., 2009):

$$KP = \frac{C \times 0,08}{km + kc + ko} = 8\% \quad (2)$$

kde **C** je kapitál banky pre účely kapitálovej primeranosti, **km** je kapitálová požiadavka trhového rizika, **kc** je kapitálová požiadavka úverového rizika stanovená pre finančné nástroje bankového portfólia, **ko** je kapitálová požiadavka operačného rizika; 0,08 je faktor, ktorý umožňuje dať do vzťahu reláciu bankou držaného a potrebného kapitálu k regulátorom požadovanej hodnote 8 %. Ide o sumu všetkých rizikovo vážených aktív vzhľadom na kreditné, trhové a operačné riziko.

Modely merania úverového rizika sa vyvíjali v bankovníctve z dôvodu, aby bolo možné aplikovať sofistikovanejšie metódy merania rizík v praxi. Najčastejšie používané techniky merania kreditného rizika (Sivák a kol., 2009) sú: ekonometrické metódy, neurónové siete, expertné systémy, hybridné systémy ai. Známe sú modely CreditMetrics, CreditRisk+. Z hľadiska oblasti aplikácie možno modely merania kreditného rizika rozdeliť na čiastkové modely (zamerané na jednotlivé úverové produkty) a komplexné modely (založené na portfóliovom prístupe, aplikované na portfólio aktív). Rozšírenie modelov kreditného rizika má väzbu na veľkosť dlžníka. Dôležitú súčasť kreditného rizika bánk tvorí riziko defaultu, ktoré vyjadruje pravdepodobnosť stavu zlyhania protistrany, resp. dlžníka v určitom čase. Podľa revidovanej, tzv. Novej kapitálovej dohody Bazilej II z roku 2006 sa za **stav defaultu** považuje prípad, kedy je úverová pohľadávka po splatnosti až 90 dní. Základným faktorom, ktorý ovplyvňuje odhad časového horizontu, za ktorý sa podnikateľský subjekt dostane do stavu defaultu, je pridelená ratingová kategória a odhadovaná pravdepodobnosť zhoršenia ratingovej kategórie úveru v čase, ako aj posúdenie a monitorovanie jeho finančnej situácie.

Praktická implementácia pravidiel Bazilej II v bankovom sektore v SR (v zmysle zákona so začiatkom od 1.januára 2008) má priniesť lepšie a efektívnejšie riadenie rizík, efektívnejšie využívanie kapitálu a nové modely jeho výpočtu, nové prístupy merania rizík v praxi a zvý-

šenie konkurencieschopnosti. Banky musia mať rozbehnuté vnútorné procesy, ktoré merajú a riadia riziko a vyhodnocujú adekvátnosť ich kapitálu s ohľadom na podstupované riziká (tzv. Internal Capital Adequacy Assessment Process – ICAAP). Veľmi dôležitá je harmonizácia procesov a všetkých údajov komerčných bánk v SR s ich materskou bankou. Pravidlá Bazilej II sa musia implementovať do celej štruktúry organizácie, vo všetkých spoločnostiach a pobočkách v jednotlivých krajinách, ako aj v rámci celej holdingovej štruktúry. Na celý proces implementácie dozerajú regulátori z centrálnej banky. Od stretnutia v marci roku 2008 Bazilejský výbor pre bankový dohľad rozhodol rozšíriť rámec zodpovednosti za mieru kapitálových požiadaviek nie iba zacytením doložky vypovedateľnosti úverovej zmluvy (default doložky), ale aj rozšírením o ďalšie dodatočne merateľné riziká. Ich cieľom bolo zlepšiť vnútorné modely merania kreditného rizika bánk, modernizovať a inovovať meranie hodnoty obozretnosti úverového aj trhového rizika v rámci Bazilej II. Predstavitelia bankového dohľadu špecifikovali množstvo kvantitatívnych a kvalitatívnych kritérií pri oceňovaní a kalkulácii merania rizika prostredníctvom bankových ratingových systémov a modelov. Riadenie a meranie kreditného rizika prostredníctvom úverového ratingového alebo scoringového modelu je vždy nevyhnutným procesom pri poskytovaní úverov a hodnotení bonity klientov.

Aktivity komerčných bánk v EÚ na strategickej aj operatívnej úrovni výrazne ovplyvňuje implementácia pravidiel Bazilej II a zložitý mechanizmus ich pôsobenia. Komplexnosť pravidiel Bazilej II, okrem zmien v rozsahu a spôsobe výpočtu požiadaviek na vlastné zdroje z titulu kreditného a trhového rizika, rozšírila povinné krytie vlastnými zdrojmi o oblasť operačného rizika. Pre slovenskú ekonomiku a pre bankový sektor je jedným z najdôležitejších dôsledkov Bazilej II **vplyv na poskytovanie bankových úverov** ako najvýznamnejšieho segmentu aktívnych obchodov bánk, zmeny v systéme riadenia kreditného rizika, ako aj vplyv na finančnú pozíciu a konkurencieschopnosť bankového sektora v rámci EÚ.

2.1 Prístupy bánk k meraniu rizík a systém merania a riadenia kreditného rizika v praxi

Základom Bazilej II je okrem iného zavedenie nového prístupu pri definovaní rizikovo vážených aktív pre oblasť kreditného rizika. V rámci Bazilej II boli vyčlenené viaceré prístupy, ktoré si môže banka zvoliť pre výpočet kapitálovej požiadavky na kreditné riziko. Podľa predpisov Bazilej II je možné požiadavku na spôsob výpočtu kapitálovej primeranosti, kapitál kreditného rizika banky vypočítavať podľa dvoch prístupov (Sivák a kol., 2009):

- podľa štandardného (štandardizovaného) prístupu definovaného dohodou Bazilej II,
- podľa prístupov na základe interných ratingov, typu IRB, vnútorných modelov (metódy merania vyvinuté samotnými komerčnými bankami na základe štatistických dát o rizikách).

Základnými dokumentmi pre riadenie rizík v bankovníctve sú napr. Stratégia riadenia rizík, súbory metodických usmernení upravujúcich pravidlá, postupy, kompetencie a zodpovednosť banky pri poskytovaní úverov, princípy pre ratingové a scoringové systémy, monitoring rizík a využívanie spätnej väzby pre včasnú a účinnú prevenciu rizík.

Na rozdiel od prístupov IRB, pre ktoré sú rozhodujúce interné ratingy bánk, sa *pri štandardnom prístupe* využívajú výhradne externé ratingy uznaných ratingových agentúr. S udelením

externého ratingu sú spojené vysoké požiadavky a náklady pre podnikateľský subjekt. Účelom externého ratingu sú obvykle zámery podniku získať prístup na kapitálový trh. Príjmom úverov, ktorí nedisponujú externým ratingovým hodnotením, sa jednotne prideluje riziková váha 100 %, ktorá zodpovedá kapitálovej požiadavke vo výške 8 % z výšky úveru. Výpočet povinnej kapitálovej rezervy (požiadavka na vlastný kapitál) podľa štandardného prístupu sa rovná výške úveru krát váha rizika krát 8 %. V SR existuje len málo podnikov, ktoré majú externý rating, vyjadrený váhou rizika. Pre väčšinu klientov z podnikovej sféry žiadajúcich o úver to znamená jednotnú váhu rizika 100 % a tento fakt je najväčšou slabinou uvedeného prístupu. Kvôli nedostatočnému rozlíšeniu podľa bonity príjemcov úverov prakticky nie je možné vypočítať primeranú kapitálovú rezervu, zodpovedajúcu individuálnemu rizikovému profilu príslušnej banky. Vo výsledku sa výpočet kapitálovej požiadavky podľa štandardného prístupu odlišuje len mierne od výpočtu podľa predpisov Bazilej II.

Prístup typu IRB (Internal ratings-based), t.j. základný prístup a pokročilý prístup, dovoľujú bankám, ktoré sú schopné štatisticky zmerať určité riziko konkrétneho financovania, aby svoju kapitálovú primeranosť upravovali adekvátne riziku, ktoré podstupujú. Za predpokladu kvalitného úverového portfólia (dobrá bonita klientov, dostatočné zabezpečenie úverov) vyplýva pre banky v porovnaní so štandardným prístupom – nižšia požiadavka na vlastný kapitál. V rámci modelov pre interné meranie a analýzu úverového rizika sú rozhodujúce tieto rizikové parametre, faktory, ktoré sú banky povinné štatisticky zisťovať a prognózovať:

- pravdepodobnosť nesplatenia úveru (stav default, PDU - probability of default),
- pravdepodobnosť veľkosti straty v prípade nesplácania,
- výška úverovej pohľadávky pri nesplácaní,
- odhad miery ozdravenia.

V bankovej praxi existujú modely merania kreditného rizika zamerané na jednotlivé segmenty klientov a jednotlivé úverové produkty. Každý klient banky musí byť podľa Bazilej II zaradený do správneho segmentu v rámci segmentácie klientov, ktorá môže mať určité odlišnosti v niektorých krajinách. Predpisy vychádzajú v zásade z toho, že pri úveroch v kategórii, segmente Retail (živnostníci, malé a stredné podniky) je nutné držať v rezerve menej kapitálu ako pri veľkých podnikových úveroch (segment Corporates). Dôvodom je nižšie riziko, ktoré vyplýva z väčšej diverzifikácie a nižších úverov.

V rámci systému merania a riadenia rizík banky podľa interného ratingového procesu je podstatou ohodnotenie schopnosti klienta z hľadiska jeho schopnosti včas banke splatiť úver, *ohodnotenie bonity klienta*. V tejto súvislosti banky systematicky spracovávajú informácie podnikateľského vývoja v minulosti na základe analýzy finančných výkazov podniku a výhľad do budúcnosti. Rovnako sú primerane zohľadňované kritériá ako veľkosť podniku, odvetvie podnikania a iné dôležité informácie o relevantných trhoch. Vo všeobecnosti sa pri ratingu firemných klientov rozlišujú kvantitatívne kritériá (finančný rating = hard facts) a kvalitatívne kritériá (kvalitatívny rating = soft facts). Vo vážení hard facts sa môže v porovnaní so soft facts vychádzať z nasledujúceho predpokladu: čím väčší je podnik, tým väčší význam sa pripisuje hard facts, t. j. ekonomickým a finančným ukazovateľom, čím menší je podnik, tým silnejší vplyv môžu mať soft facts. V malých podnikoch majú zvláštny význam informácie týkajúce sa osobnosti podnikateľa - manažéra, lebo s ňou je často spojený pozitívny ekonomický vývoj.

Ukazovatele pre potreby interného ratingu sa zisťujú z posledných dvoch ročných účtovných závierok, aktuálnej priebežnej účtovnej závierky a predložených finančných plánov podniku na obdobie splatenia úveru. Zistené ukazovatele opisujú finančno-ekonomický stav podniku a sú vyjadrené finančným ratingom. Informácie zistené počas kvalitatívneho ratingu sa transformujú na merateľné veličiny, vzájomne sa prepájajú, a nakoniec v spojení s finančným ratingom vedú k vypočítanému výslednému ratingu firmy. Správne stanovenie ratingovej triedy je základom pre určenie rizika defaultu.

Nástroje hodnotenia a kvantifikácie kreditného rizika (Půlpánová, 2007) predstavujú tzv. scoringové alebo ratingové modely, založené na priradovaní rizikových váh aktívam (úverom) podľa triedy rizikivosti klienta. Tabuľka 1 prezentuje univerzálny úverový ratingový alebo scoringový model s ratingovými triedami a rozpätím počtu bodov pre hodnotenie úverovej spôsobilosti, z ktorého vychádza priradenie rizikových váh a výslednej úrokovej miery, ceny z úverov v bankovom sektore SR, pre úvery poskytované podnikateľskej sfére. Úverové ratingové a credit scoringové modely v jednotlivých bankách a v jednotlivých krajinách pri kvantifikácii úverového rizika môžu mať svoje ďalšie špecifiká a diferencované hodnotiace kritériá (Ross et al., 2008, str. 804).

Tab. 1 - Úverový ratingový model a rozpätie počtu bodov. Zdroj: spracovanie autora podľa interných smerníc slovenských bánk

Ratingová trieda klienta	Rozpätie v bodoch
A	81-100
B	61-80
C	41-60
D	21-40
E	0 - 20

Ako vyplýva z tabuľky (Tab. 1), pri úverovom procese ratingová trieda A je najlepším hodnotením bonity a ratingová trieda E je najhorším hodnotením bonity klienta. Minimálne kritérium pre možnosť poskytnutia úveru je získanie približne 51-55 bodov, t.j. ratingová trieda C pre všetkých klientov. *Hlavné problémy* pri poskytovaní úverov a potenciálne zdroje rizík môžu predstavovať nasledovné faktory: nízka kapitálová základňa, vykazované ročné straty, nedostatok zabezpečenia, zaručenia pre úvery, krátka existencia úverovej histórie, nedostatočná likvidita, zmeny v odbytovom zabezpečení, platobná morálka/disciplína a ďalšie. Interné ratingové systémy ako svoje ratingové nástroje všetky banky priebežne inovujú a prispôbujú novým požiadavkám trhu. Ich hlavným cieľom a efektmi sú: efektívne a kvalitnejšie posúdenie bonity klienta, objektívne rozhodovanie o úvere, efektívna tvorba cien úverov, riadenie úverového rizika, výpočet kapitálovej požiadavky banky v závislosti na kreditnom riziku. *Vo výslednej úrokovej sadzbe – cene je premietnutá veľkosť kreditného rizika úverového obchodu vo vzťahu ku klientovi* (Kislingerová, 2004). Na znižovanie a zmierňovanie kreditného rizika možno využiť rôzne techniky, napr. zvyšovanie kolaterálu (zabezpečenia) úverov, rôzne typy záruk, aplikácia kreditných derivátov apod. (Sivák a kol., 2009).

Podľa Bazilej II je hlavnou úlohou modelov merania kreditného rizika uľahčiť proces rozhodovania o tom, ako vytvoriť portfólio úverov, tak, aby banka dokázala čo najlepšie odhadnúť očakávanú stratu a súčasne mala k dispozícii dostatok kapitálu na pokrytie rizík.

2.2 Analýza vplyvu Bazilej II na úverové financovanie v bankovom sektore SR

Možno konštatovať, že pre existenciu rizikovosti bankového úverového portfólia predstavuje úverové riziko jeden z hlavných zdrojov problémov v bankovom sektore (Polouček, 2006). Úvery tvoria najvyššiu položku aktív bánk a manažment úverového rizika je najdôležitejším pre finančnú likviditu a stabilitu sektora (Polidar, 1995). Prostredníctvom dohody Bazilej II retailoví a firemní úveroví klienti môžu dosiahnuť osobitné zaobchádzanie, starostlivosť a výhodnejšie ceny bankových produktov, pretože sú menej vystavovaní systematickému riziku bánk. Veľa výskumných štúdií v tejto súvislosti je založených na takých bankových úverových modeloch, ktoré pri meraní rizika využívajú rôzne matematické parametre (Liao et al., 2009). Tieto zlepšenia a inovácie v rámci Bazilej II zameriavajúce sa na vnútorné modely merania a hodnotenia rizika sa premietajú v konkrétnych požiadavkách a smerniciach bánk, a oprávňujú banky, aby využívali rôznorodé faktory pri oceňovaní a kalkulácii merania a hodnotenia rizika. Povinnosť postupovať pri výpočte kapitálovej primeranosti podľa Bazilej II platí pre slovenské banky od 1. januára 2008. Slovenský bankový sektor, predovšetkým štyri najväčšie slovenské banky, začali používať v praxi pokročilé vnútorné ratingové prístupy na využitie vnútorných ratingových modelov pri kalkulácii úverového aj trhového rizika a kapitálových požiadaviek v zmysle Bazilej II.

Manažment úverového rizika a hodnotenie bonity klientov prostredníctvom úverových modelov (napr. súčasné hodnotenie modelu business plánu, charakteristiky podnikania, finančnej analýzy, projektovej analýzy, dotazníkovej analýzy finančných a obchodných vzťahov) je podstatnou časťou úverového procesu. V nasledujúcich častiach je diskutovaná problematika vývoja (nárastu) objemu úverov poskytnutých ekonomickým subjektom, ktoré môžu byť potenciálnym zdrojom veľkosti (narastania) kreditného rizika, ako aj ich vplyvy na financovanie, finančnú pozíciu a ziskovosť bánk, v kontexte globálnej krízy.

Spomaľovanie rastu domácej ekonomiky SR od roku 2008 a nepriaznivý vývoj v externom prostredí sa prejavili v nižšom raste príjmov podnikov a v zhoršení finančnej pozície. Úverovanie podnikov v roku 2008 rástlo pomalším tempom ako v roku 2007. Dynamika rastu úverov podnikom sa spomalila, ale absolútne prírastky úverov boli naďalej vysoké, ako vyplýva z tabuľky 2. Výraznejší pokles a zmeny indikátorov nastali v roku 2009. Tabuľka 2 dokumentuje vývoj medziročných objemov poskytnutých úverov pre klientov (vybrané ekonomické subjekty – retail, podniky), vývoj výšky trhovej a priemernej úrokovej sadzby v %, ceny úverov pre ekonomické subjekty v SR (v nadväznosti na 3 - Mesačný alebo 12 - Mesačný BRIBOR do 31.12.2009), vývoj objemu vkladov, medziročné tempo rastu HDP a vývoj podielu zlyhaných úverov za obdobie rokov 2004-2009 v SR.

Tab. 2 - Vývoj úverov poskytnutých klientom, vkladov od klientov, tempa rastu HDP a podielu zlyhaných úverov v SR v rokoch 2004-2009. Zdroj: spracovanie autora podľa Analýz slovenského finančného sektora, bilancia NBS 2004-2009, ŠÚ SR 2009, 2010

Ukazovateľ/rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009
3 M BRIBOR %	4,68	2,93	4,33	4,34	4,15	1,22
12M BRIBOR %	5,02	3,52	4,42	4,49	4,72	1,61
Úvery tis. Sk	363 982	556 537	668 076	827 920	955 926	956 285
klientom	815	313	596	048	444	310
z toho úvery	164 721	181 867	239 308	305 409	381 461	419 991
retailu	415	817	511	534	226	030
Úvery podnikom	199 261	272 997	328 156	400 698	452 693	435 911
	400	956	102	584	189	760
Priemerná úroková sadzba % (podniky)	8,68	7,48	6,41	5,80	5,74	x
Tempo rastu reálneho HDP %	5,4	6,5	8,3	10,4	6,4	-4,7
Objem vkladov od klientov v tis. Sk	787 322	829 469	925 952	1060 349	1219 803	1121 593
	415	878	293	631	517	230
Podiel zlyhaných úverov na celk. objeme úverov klientom %	7,15	3,74	3,26	2,77	3,21	5,50

Poznámka: klienti = všetky ekonomické subjekty; retail, podniky- vybrané subjekty, nie všetci klienti
x/ neznámy údaj

Ako vyplýva z trendovej analýzy, trend vývoja objemu vkladov a úverov bol za sledované obdobie rokov 2004-2008 pozitívny. Čo sa týka ceny úverov pre podnikateľský sektor, trend vývoja do roku 2008 bol tiež pozitívny. Negatívne trendy, súvisiace s globálnou finančnou krízou, sa začali prejavovať v ekonomike SR (HDP -4,7 %), v bankovom sektore v roku 2009, ako aj postupným zhoršovaním finančnej pozície a výkonnosti podnikateľského sektora, ktoré pretrvávajú v priebehu roka 2010. Banky sprísňovali úverové štandardy pri nových úveroch podnikom už v druhej polovici roka 2008 a zohľadňujú očakávaný ekonomický vývoj. Na základe skúseností a vývoja z ekonomickej praxe, banky v roku 2009 poskytovali nižšie sumy úverov podnikovému sektoru, na kratšie časové obdobie, požadujú vyššie zabezpečenie úverov a zvýšené riziká si započítavajú do úrokových marží. Banky očakávajú, že bude potrebné sa čoraz viac starať o tzv. **zlyhané, problémové úvery**, portfólio rizikových úverov, kde rastúci trend vývoja v rokoch 2008-2009 je zaznamenaný v tabuľke 2. Preto banky posilňujú oddelenia manažmentu rizika a zamestnávajú vo väčšej miere manažérov rizika.

Do popredia sa preto dostávajú **reálne konkurenčné efekty** Bazilej II pre podniky z dlhodobého hľadiska, ktorými sú: zlepšenie prístupu k financovaniu a úverovaniu, zlepšenie podmie-

nok pre tvorbu a pochopenie bankových úverových modelov, transparentnosť a efektívnejšia aplikácia úverových modelov v praxi s využitím informačných technológií, priestor na **znižovanie cien a nákladov kapitálu**, nižšie úrokové sadzby z úverov pre dobrých, stabilných klientov, vytváranie dlhodobých bankových vzťahov a pochopenie bankovým požiadavkám, flexibilita a efektívnosť komunikácie s bankami v novom finančnom prostredí. Všetky tieto efekty zdôrazňujú transparentnosť, význam ratingového hodnotenia a kvantifikácie rizikových parametrov úverového rizika, zlepšenie kvality riadenia rizika, finančného plánovania a monitoringu rizík.

3 ANALÝZA VPLYVU BAZILEJ II NA KONKURENCIESCHOPNOSŤ A UKAZOVATELE ZISKOVOSTI V BANKOVOM SEKTORE SR

Komerčné banky sú špecifické podnikateľské subjekty, zamerané na dosahovanie zisku pri zohľadnení primeraného rizika podnikania v oblasti bankovníctva (Beňová, 2005). Za jeden z faktorov konkurencieschopnosti je považovaná priaznivá **finančná pozícia** podnikateľských subjektov z pohľadu ziskovosti. Vplyv implementácie Bazilej II na konkurencieschopnosť bankového sektora môžeme sledovať aj vo vzťahu k trendom vývoja ukazovateľov ziskovosti. Možno konštatovať, že **finančná pozícia** bankového sektora je založená na pozitívnom vývoji ukazovateľov ziskovosti, rentability (Polouček, 2006). Ukazovatele ziskovosti sú formou vyjadrenia miery efektívnosti vložených zdrojov, ktorá v trhovej ekonomike slúži ako hlavné kritérium na alokáciu kapitálu, s cieľom dosiahnutia čo najvyššej rentability. **Finálny čistý zisk** je kľúčovým ukazovateľom hospodárenia banky a viažu sa k nemu hlavné indikátory ziskovosti bankového podnikania. Hodnotenie ziskovosti bánk pomocou rôznych ukazovateľov v podobe vzájomných pomerov skúmaných veličín má viacero dôvodov (Polouček, 2006). Po prvé, používanie pomerových ukazovateľov má veľkú tradíciu a je pomerne jednoduché. Za druhé, výsledné hodnoty sú dobre porovnateľné s ostatnými bankami v sektore aj v medzinárodnom meradle. Pre kvalifikovanejšiu analýzu je treba pracovať s časovým radom hodnôt pomerových ukazovateľov a sledovať ich trend vývoja. K najdôležitejším a najčastejšie používaným ukazovateľom patrí výnosnosť aktív (Return on Assets – ROA, pomer hrubého zisku a celkových aktív) a výnosnosť kapitálu (Return on Equity – ROE, pomer čistého zisku po zdanení a kapitálu). Pre výpočet ROE sa spravidla využíva kapitál definovaný ako Tier 1 (v zmysle platnej bankovej metodiky).

Hodnoty ROA a ROE vypovedajú o odlišných aspektoch ziskovosti a zároveň sú prioritne sledované inými subjektami. Ukazovateľ ROA ukazuje na schopnosť manažmentu banky využívať aktíva k vytvoreniu zisku a preto zaujíma najmä manažment banky. Zahŕňa výsledky všetkých typov bankových operácií, odrážajú sa v ňom rozhodnutia v štruktúre aktív a pasív, riadenie nákladov, aj schopnosť manažmentu reagovať na vonkajšie podmienky. Ukazovateľ ROE predstavuje mieru výnosu, ktorá prináleží akcionárom banky, čistý zisk, ktorý akcionári dostanú zo svojej investície, vložennej do kapitálu banky a je dôležitým ukazovateľom pre akcionárov. Pomocou neho akcionári hodnotia úspešnosť svojej investície vzhľadom k podstupovanému riziku v porovnaní s alternatívnymi investičnými príležitosťami.

Pri analýze ziskovosti môže byť dôležité rozložiť niektoré ukazovatele na čiastkové komponenty a preniknúť viac do hĺbky výsledkov hospodárenia banky. Ako najznámejší možno uviesť vzťah medzi ROE a ROA (Polouček, 2006):

alebo $ROE = ROA \times LM$, kde LM je pákový multiplikátor alebo multiplikátor kapitálu.

$$\frac{\text{čistý zisk}}{\text{kapitál}} = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{celková aktíva}} = \frac{\text{celková aktíva}}{\text{kapitál}} \quad (3)$$

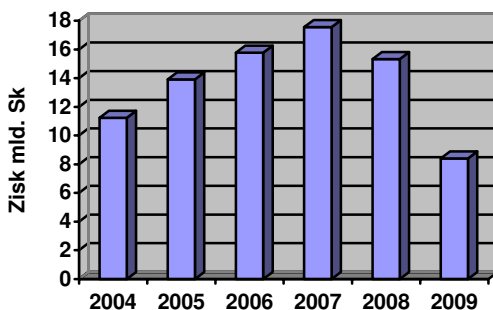
Uvedený rozbor poukazuje na vzájomné prepojenie pákovým multiplikátorom a nato, ako citlivá je výnosnosť na spôsob financovania aktív, t.j. na pomer cudzích zdrojov a kapitálu. Dokonca aj banka s relatívne nízkou hodnotou ROA môže dosiahnuť pomerne vysokú výnosnosť kapitálu, a to ak využíva viac cudzie zdroje, úverové financovanie a nízku hodnotu kapitálu. Rozbory ukazovateľov pomáhajú manažmentu bánk analyzovať ziskovosť podrobnejšie a identifikovať príčiny problémov.

Hodnotenie vývoja ukazovateľov ziskovosti, vybraných pomerových ukazovateľov rentability, ROA, ROE, čistej úrokovej marže a primeranosti vlastných zdrojov (VZ) v bankovom sektore SR dokumentuje nasledujúca tabuľka 3. Trend rastu čistého zisku sa prejavoval v rokoch 2004-2007. Z pohľadu ziskovosti bankového sektora v roku 2008, najvýraznejší vplyv na zníženie tempa rastu celkového zisku a následne ukazovateľov ziskovosti (podľa NBS, 2009) mala tvorba opravných položiek k zlyhaným, klasifikovaným úverom. Ukazovateľ schopnosti bánk vyrovnávať straty spôsobené kreditným rizikom, premietnuté v tvorbe opravných položiek, je pomer objemu opravných položiek k hrubým príjmom. Tento indikátor medziročne stúpil kvôli vysokej tvorbe opravných položiek v dôsledku negatívnych trendov v súvislosti s globálnou krízou. Výrazný rast objemu tvorby opravných položiek bol reakciou na nárast zlyhávania úverov. Celkový nárast objemu tzv. zlyhaných pohľadávok v bankovom sektore dosiahol 29 % v roku 2008, ako uvádza správa NBS (2009). Medzi zlyhanými úvermi prevládali pohľadávky voči právnickým osobám (podiel 78 %) a pohľadávky voči fyzickým osobám - podnikateľom (podiel 12,5 %), objem zlyhaných pohľadávok voči fyzickým osobám bol 9,5 %.

Tab. 3 - Vývoj ukazovateľov ziskovosti v bankovom sektore v SR v %. Zdroj: spracovanie autora podľa ročných správ NBS, Analytické dáta 2004-2009 a výpočty autora.

Ukazo- vateľ/ rok	Čistý zisk (mln. Sk)	Index (i1/i0)	ROA	Index (i1/i0)	ROE	Index (i1/i0)	Čistá úro- ková marža	Prime- ranosť VZ
2004	11,231	123,9%					2,87	18,69
2005	13,921	113,3%	1,05		17,71		2,15	14,79
2006	15,775	113,3%	1,27	121,0%	22,34	126,1%	2,42	12,98
2007	17,553	111,3%	1,13	89,0%	19,55	87,5%	2,36	12,78
2008	15,322	87,3%	0,81	71,7%	13,34	68,2%	2,62	11,44
2009	8,405	54,8%	0,53	65,4%	6,53	48,9%	3,04	12,57

Ako vyplýva z trendovej analýzy, postupujúci dopad krízy a narastanie kreditného rizika sa prejavilo v klesajúcom trende kapitálovej primeranosti (KP) bánk, ktorá nesmie klesnúť pod hranicu 8 %. Vývoj KP v roku 2009 signalizuje zvyšovanie vlastných zdrojov a tým schopnosť bánk zvládnuť neočakávaný nárast strát. Trend rastu čistej úrokovej marže poukazuje na postupný nárast rizík (rizikových nákladov) v kontexte globálnej krízy. V priebehu roka 2009 sa prehľbovalo znižovanie ziskovosti bankového sektora. Podľa aktuálnych údajov NBS sa celý sektor prepadol medziročne o viac ako 54 % a čistý zisk dosiahol výšku 279 mil. eur (8,405 mld. Sk). Nepriaznivý vývoj v roku 2009 zaznamenali aj ukazovatele ziskovosti. Pokles ziskovosti spôsobil zvýšenie nákladovosti získavania bankových zdrojov a zvýšené rizikové náklady, ktoré výrazne narástli. Čistá tvorba opravných položiek na budúce zlyhané úvery stúpila v celom sektore medziročne takmer trojnásobne. V porovnaní s rokom 2008 z dôvodu zavedenia eura od 1. januára 2009 bankám poklesli príjmy z devízových operácií. Pokles ziskov z devízových operácií bol percentuálne najvýraznejšou položkou (približne 77 %), ktorá negatívne ovplyvnila zisky bánk. Výnosy z poplatkov a provízií klesli medziročne podľa údajov NBS o 11 %. Obrázok 1 dokumentuje trend medziročného vývoja zisku v bankovom sektore v SR v rokoch 2004-2009.

Obr. 1 - Vývoj čistého zisku v bankovom sektore v SR. Zdroj: spracovanie autora podľa ročných správ NBS

Negatívny globálny ekonomický vývoj v roku 2009 sa prejavil aj v ekonomike SR a správanie bánk v roku 2009 možno označiť ako konzervatívne, ktoré sa prejavilo hlavne v aktívnych operáciách. Možnosti pre rast ziskovosti boli v roku 2009 pre banky a iné finančné spoločnosti výrazne obmedzené, z dôvodu stagnácie až úverovej reštrikcie pri poskytovaní úverov. Najmä v druhej polovici roka 2009 stúpol objem úverov, ktoré podniky neboli schopné splácať z dôvodu prvotnej alebo druhotnej platobnej neschopnosti a existenčných problémov. NBS vo svojej analýze slovenského finančného sektora za rok 2008 (apríl 2009) uviedla, že pokles dopytu a stagnácia na trhu úverov negatívne ovplyvní úrokové a poplatkové príjmy všetkých komerčných bánk v najbližšom období, zároveň sa zastaví pokles úrokových marží pre rast úverového rizika. Pri zhoršení ekonomického vývoja vo svete aj v SR narastú v komerčných bankách, podľa NBS, *náklady na tvorbu rezerv a opravných položiek* na straty z dôvodu znehodnocovania úverových pohľadávok.

V dôsledku postupujúcich dopadov globálnej krízy sú predpoklady o tempe ekonomického rastu SR na rok 2010 a finančnej pozícii bánk neisté. Oživovanie ekonomiky bude postupné a v dlhšom časovom horizonte. Banky sa budú musieť viac realizovať prostredníctvom kvality a cien ponúkaných produktov a služieb s využitím svojich konkurenčných výhod.

4 ZÁVER

Článok hodnotí význam a poukazuje na nevyhnutnosť realizácie európskej legislatívy Bazilej II na zvýšenie konkurencieschopnosti a regulácie rizík v bankovníctve. My sme skúmali vplyv Bazilej II na konkurencieschopnosť bánk vo vzťahu k vybraným ukazovateľom ziskovosti a na zmeny v úverovom financovaní, prostredníctvom trendovej analýzy. Možno poukázať na to, že trend vývoja bol do roku 2008 pozitívny, v roku 2009 nastal výrazný pokles v kontexte globálnej krízy. Nižší dopyt po úveroch a vyššia averzia voči rizikám môžu nasmerovať bankový sektor v roku 2010 na ešte konzervatívnejšiu cestu podnikania, ktorá prináša pomalšie rasty úverov, vkladov a profitability bánk. Pri zhoršení ekonomického vývoja vo svete aj v SR vzrastajú v komerčných bankách náklady na krytie úverových strát a zvyšuje sa nákladovosť získavania bankových zdrojov pre aktívne obchody, čo ovplyvní aj vývoj ziskovosti bankového sektora v roku 2010. Ďalším dôvodom na znižovanie ziskovosti bánk je príprava bánk na budúci rast zlyhaných úverov a nárast kreditného rizika, keď podiel zlyhaných úverov sa môže v roku 2010 naďalej zvyšovať, podľa odhadov NBS.

Vývoj bankovníctva vo svete a zvyšovanie objemu úverových obchodov priniesli potrebu aplikácie nových, integrovaných prístupov k riadeniu, regulácii a znižovaniu rizík. Rok 2009 v bankovníctve a finančnom sektore bol charakterizovaný zmenami pri voľbe efektívneho manažmentu rizík v čase globálnej krízy vo väzbe na zmiernovanie negatívnych dopadov krízy. Tieto skutočnosti sú sprevádzané poklesom investícií, obmedzovaním výroby, rastom nezamestnanosti, poklesom spotreby, pozastavením aktivít bánk v developérskych projektoch, zhoršovaním kvality úverov a úverového portfólia, rastom platobnej neschopnosti podnikov, oslabovaním finančnej výkonnosti a ďalšími rizikami pre ekonomické subjekty.

Za hlavné prínosy implementácie pravidiel Bazilej II možno považovať úsporu kapitálu bánk a jej využitie na krytie iných druhov rizík. Výsledkom aktivít bánk by malo byť efektívnejšie fungovanie banky ako celku, zlepšenie jej konkurenčnej pozície a v strednodobom horizonte lepšia alokácia zdrojov. Nepriamym efektom Bazilej II je zlepšenie riadenia a merania kreditného rizika, ktoré tvorí najpodstatnejšiu časť rizík, zníženie rizika úverových strát a zefektívnenie oceňovania úverov. Pre klientov to môže znamenať inú **cenu úverov**, ktorá by presnejšie zodpovedala ich rizikovému profilu. Klienti s lepším scoringom alebo vyšším ratingom môžu byť zvýhodnení prostredníctvom nižšej výslednej úrokovej sadzby pri poskytnutí úveru. Z pohľadu banky vyšší rating klienta znamená nižšiu rizikovú váhu, a tak nižšiu kapitálovú požiadavku. Rizikovejšie a menej stabilné firmy budú konfrontované s vyššími nákladmi a cenami na svoje úvery a so zložitejším prístupom k úverom. Tieto skutočnosti budú podporovať atraktivitu a konkurencieschopnosť bánk a bankových produktov. Na druhej strane klienti majú možnosť získať viac relevantných informácií o banke, o jej finančnej situácii, dôveryhodnosti, o zdraví bankového portfólia, o jej systémoch riadenia rizika a hodnotenia bonity klientov. Bazilej II prináša aj nové nároky na konzistenciu, funkčnosť a bezpečnosť informačných systémov, vrátane zabezpečenia proti možným útokom z internetu.

Význam bankového úverového financovania pre rozvoj podnikateľských aktivít je nesporný. Implementácia dohody Bazilej II je významnou skutočnosťou pre podniky a komerčné banky a má veľký dosah ovplyvniť správanie bánk a ich ochotu poskytovať úvery. V súvislosti s novou dohodou Bazilej II banky menia svoje správanie a venujú viacej pozornosti relatívnym

rizikám svojich klientov. Za účelom ohodnotenia rizika svojich klientov, banky potrebujú viac informácií a údajov ako predtým. Banky sú schopné merať riziko svojich klientov oveľa presnejšie. Podľa oficiálnych informácií NBS bol proces implementácie európskych smerníc do legislatívy premietnutý. Všetky krajiny EÚ pripravujú teraz správy o implementačnom procese kapitálových požiadaviek podľa nového systému. Všetky úverové a finančné inštitúcie by mali prijať pravidlá Bazilej II v priebehu rokov 2008-2010. Tento implementačný proces prebieha aj v slovenskom bankovom sektore. Všeobecné trendy a efekty Bazilej II majú vplyv na zmeny globálnej trhovej štruktúry, efektívnejšie oceňovanie finančných produktov a služieb a portfólio manažment, zlepšenie riadenia bankových rizík v rámci podnikania, efektívnejší výber klientov, flexibilitu a dynamiku financovania, úverovania a zvýšenie globálnej konkurencie v bankovom sektore. Predstavujú aj konkurenčnú výhodu pre vlastníkov, investorov, manažérov a klientov banky, zlepšenie finančnej stability, bezpečnosti a transparentnosti globálnych finančných systémov.

Použitá literatúra

1. BEŇOVÁ, E. kol. *Financie a mena*. 1. vydanie. Bratislava: Ekonómia, 2005. 373 s. ISBN 80-8078-031-5.
2. BLUM, J. Why Basel II may need a leverage ratio restriction. In: *Journal of Banking and Finance*, vol. 32, August 2008, p.1699-1707. ISSN 0378-4266.
3. DE HAAS, R. et al. What determines the composition of banks' loan portfolios? Evidence from transition countries. In: *Journal of Banking and Finance*, vol. 34, February 2010 p. 388-398.
4. KISLINGEROVÁ, E. a kol. *Manažerské finance*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2004. 745 s. ISBN 978-80-7179-802-9.
5. KISELÁKOVÁ, D.: A Study of General Trends found in the Slovak Financial and Bank Sector as an Indication of increased Stability of This Sector. In: *Collection of Papers from the 1-th Ph.D. Students International Conference „My PhD.“*. Bratislava: Slovak Republic, 13.-14. April 2007. ISBN 978-80-89149-12-4.
6. LEPETIT, L. et al. Bank income structure and risk: An empirical analysis of European banks. In: *Journal of Banking and Finance*, vol. 32, August 2008, p. 1452-1467.
7. LIAO, H. et al. Bank credit risk and structural credit models: Agency and information asymmetry perspectives. In: *Journal of Banking and Finance*, vol.33, August 2008, p. 1520-1530.
8. POLIDAR, V. *Management bank a bankovních obchodů*. Praha: EKOPRESS, 1995. ISBN 80-859-378-03-5.
9. POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví*. 1. vydanie. Praha: C.H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.
10. PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. Praha: Oeconomica, 2007. 388 s. ISBN 978-80-245-1180-1.
11. ROSS, et al. *Modern Financial Management*. Eight Editions. New York: McGraw-Hill/Irwin, 2008. 902 s. ISBN 978-0-07-110088-5.
12. STAVÁREK, D. Banking Efficiency in Visegrad Countries before Joining the European Union. In: *European Review of Economic and Finance*, vol. 3, July 2004, p.129-167. ISSN 1645/35/6.

13. SIVÁK, R., GERTLER, L., KOVÁČ, U. *Riziká vo financiách a v bankovníctve*. Bratislava: Sprint dva, 2009. 345 s. ISBN 978-80-89393-03-9.
14. SUOMINEN. M. Measuring Competition in Banking: A Two-Product Model. In: *Scandinavian Journal of Economic*, vol. 1, 1995. p. 95-110. ISSN 0347-0520.
15. ŠTOCHMAL, M. Bazilej II: Vplyv operačného rizika na ponuku bankových úverov v Slovenskej republike. In: *Nová ekonomika*, vedecký časopis Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave, číslo 1, marec 2009, roč. II. s. 44-53. ISSN 1336-1732.
16. Národná banka Slovenska: Správa o finančnej stabilite za rok 2008 [online]. Bratislava, 2009. [cit. 2010-01-30] ISBN 978-80-8043-137-2. Dostupné na www: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/ZAKLNBS/PUBLIK/SFS/SFS2008.pdf>.
17. Národná banka Slovenska: Analýza slovenského bankového sektora za rok 2008 [online]. Bratislava, 2009. [cit. 2010-01-29] ISBN 978-80-8043-135-8. Dostupné na www: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analzy/analyza_2008_4.pdf>
18. <http://www.BASEL-II.info>

Abstract

The aim of this article is to evaluate impact of implementation Basel II on the increase of competitiveness in the Slovak bank sector in relationship to indicators of profitability and financing of business sector. The introductory part deals with regulation framework of risk and impact of Basel II on changes in competitive environment and in approach of bank behavior on the market and to financial risk. The considerable attention is focusing on the analysis of changes in rating models and making stricter conditions of credibility business sector to credit financing. The next part analyses the competitiveness of bank sector in Slovakia in relationship to selected indicators of profitability to credit risk through trend analysis. Finally, the paper discusses competitive advantages of Basel II and effects on financing, credit risk management, competitiveness in bank sector in Slovakia and EU, in the context of global crisis.

Key words: Slovak bank sector, Basel II, competitiveness, effects on business sector, indicators of profitability

Kontaktné údaje

Ing. Dana Kiseláková, Ph.D.

Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu

Ul. 17. novembra 1, 080 01 Prešov

Email: kiselakova@unipo.sk

Ing. Alexander Kiselák - doktorand

Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu

Ul. 17. novembra 1, 080 01 Prešov

Email: alkis@stonline.sk